

9. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 5 · Kitapçık A · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · orta

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Aybüke'nin ailesinin geçmişini öğrenerek kendini ailesine / bir topluluğa ait hissettiğini belirtir.	3
a)	Bugünkü durumunu (geleneklerini, akrabalarının iki ülkede yaşamasını) geçmişteki göçle ilişkilendirerek kimliğini daha iyi anlamlandırdığını açıklar.	7
b)	Bir fayda belirtir (ör. göç eden insanları anlama / tarihsel empati, farklılıklara saygı, arkadaşlarını kendi aile geçmişlerini araştırmaya özendirme ya da benzeri).	3
b)	Belirttiği faydayı sunumun içeriğiyle (mektuplar, göç deneyimi) ilişkilendirerek açıklar.	7

a) Örnek cevap: Aybüke, dedesinin göçünü öğrenince ailesindeki geleneklerin ve akrabalarının iki ülkede yaşamasının bu göçten kaynaklandığını anlamıştır. Böylece kim olduğunu daha iyi kavramış, kendini ailesinin hikâyesinin bir parçası olarak görmeye başlamıştır.

b) Örnek cevap: Arkadaşları, göç eden bir işçinin yaşadıklarını gerçek mektuplar üzerinden görür ve onun yerine kendini koyabilir. Bu da farklı geçmişlere sahip insanlara karşı empati ve saygıyı artırır.

Sık hatalar: Kazanımı yalnızca “bilgi edindi” diye genel geçmek; b) maddesinde faydayı sunumla ilişkilendirmemek

2. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · kolay

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	(1) ve (3)'ü olgu olarak belirtir.	3
a)	(2) ve (4)'ü yorum olarak belirtir.	3
b)	Yazarın Bey'i öven, taraflı (öznel) bir bakış açısıyla yazdığını belirtir.	3
b)	Bunu yazarın saray tarihçisi olmasıyla (beye bağlı olması, onu memnun etme isteği) ilişkilendirerek açıklar.	6

a) Örnek cevap: Olgu: (1) ve (3). Yorum: (2) ve (4).

b) Örnek cevap: Yazar, Bey'i ve seferi öven ifadeler kullanmıştır; yani taraflıdır. Bunun nedeni, saray tarihçisi olarak beye bağlı olması ve onu iyi göstermek istemesidir.

Sık hatalar: Yağmurla ilgili cümleyi “olumsuz bir durum” olduğu için yorum saymak; Yorumları ayırıp yazarın konumuyla ilişkilendirmemek

3. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · zor**20 puan**

Madde	Ölçüt	Puan
a)	K2'yi seçer.	3
a)	Birinci gerekçeyi yazar (ör. yardım dağıtmak için hane hane tespit amacıyla hazırlanmış resmî bir kayıt olması).	3
a)	Farklı ikinci bir gerekçeyi yazar (ör. hasar netleştikten sonra hazırlanması; nedeni bilinmeyen konuda "tespit edilemedi" diyerek tarafsız davranması; sayının K1 ile yakın olup K3'teki abartıyla örtüşmemesi).	3
b)	Gazete sahibinin fırıncıyla davalı olmasının (çıkar çatışmasının) haberi taraflı kılabileceğini açıklar.	3
b)	Bu yargının başka kaynaklarla doğrulanmadığını ya da resmî kaydın yangının nedenini tespit edemediğini belirtir.	3
c)	Bir katkı belirtip açıklar (ör. sert rüzgâr bilgisinin yangının hızla yayılmasını açıklamaya yardım etmesi ve başka kaynaklarla sınanabilmesi; olayın halk üzerinde bıraktığı etkiyi ve duyguları yansıtmaması).	5

a) Örnek cevap: K2 daha güvenilirdir. Birincisi, yardım dağıtmak için evler tek tek tespit edilerek hazırlanmış resmî bir listedir. İkincisi, bilmediği konuda "sebebe tespit edilemedi" diyerek tarafsız davranmıştır.

b) Örnek cevap: Gazetenin sahibi fırıncıyla davalı olduğu için onu suçlamakta çıkarı olabilir. Üstelik resmî kayıt yangının nedenini tespit edememiştir; bu yargı başka bir kaynakla doğrulanmamıştır.

c) Örnek cevap: K3, o gün sert rüzgâr estiğini bildirir; bu, yangının neden hızla yayıldığını açıklayabilir ve hava durumuna ait başka kayıtlarla sınanabilir.

Sık hatalar: Gazeteyi olaydan hemen sonra yayımlandığı için en güvenilir kaynak saymak; Sözlü anlatımı tamamen değersiz görmek; Tek bir gerekçeyi iki farklı cümleyle tekrar etmek

4. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · kolay**15 puan**

Madde	Ölçüt	Puan
a)	I için nümismatiği (para bilimi) yazar.	3
a)	II için epigrafiyi (kitabe / yazıt bilimi) yazar.	3
a)	III için paleografiyi (eski yazı bilimi) yazar.	3
b)	Bir bilgi açıklar (ör. 1412 basım yılının, ören yerinin bu tarihte ya da sonrasında kullanıldığına dair ipucu vermesi).	3
b)	Farklı ikinci bir bilgi açıklar (ör. Kutlu Han adı sayesinde bölgenin hangi hükümdarın egemenliğinde olduğu ya da hangi devletle ticaret yapıldığı; paranın bakır olmasından gündelik alışverişte kullanıldığı).	3

a) Örnek cevap: I: nümismatik, II: epigrafi, III: paleografi.

b) Örnek cevap: Paranın 1412'de basılmış olması, ören yerinin bu tarihte ya da sonrasında kullanıldığını gösterir. Üzerindeki Kutlu Han adı ise bölgenin bu hükümdarın yönetiminde olduğu ya da onun ülkesiyle ticaret yapıldığı hakkında bilgi verir.

Sık hatalar: Taş yazıtı paleografinin, el yazısı mektubu epigrafinin konusu saymak; b) maddesinde aynı bilgiyi (tarih) iki kez yazmak

5. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Birinci hatalı adımı (2, 3, 4 ya da 5) belirtip nedenini açıklar (ör. 2: güvenilirliği belirsiz kaynağı sorgulamadan kullanma / kaynak eleştirisi yapmama; 3: tek kaynakla yetinip karşılaştırma yapmama; 4: birincil bir kaynağı ihmal etme; 5: kanıta dayanmayan öznel bir yargıyı bilgi gibi sunma).	5
a)	Farklı ikinci bir hatalı adımı belirtip nedenini açıklar.	5
b)	Epigrafiden (kitabe / yazıt bilimi) yararlanılması gerektiğini belirtir.	3
b)	Yazıtın yapım tarihi ve yaptıran kişi gibi birinci elden bilgi sağlayarak sorunun doğrudan cevaplanmasına ya da internetteki bilginin sınanmasına katkı sağlayacağını açıklar.	2

a) Örnek cevap: 3. adım hatalıdır; çünkü Emre tek bir kaynakla yetinmiş, bilgiyi başka kaynaklarla karşılaştırmamıştır. 5. adım da hatalıdır; “en güzel köprü” kanıta dayanmayan kişisel bir yargıdır, tarihsel bilgi gibi sunulamaz.

b) Örnek cevap: Epigrafiden yararlanmalıdır. Yazıt köprünün yapım tarihini ve yaptıranı birinci elden verebilir; böylece internetteki 1590 bilgisi sınanabilir.

Sık hatalar: 1. adımı (soru belirleme) hatalı saymak; Hatalı adımı yazıp neden hatalı olduğunu açıklamamak; Taş yazıt için arkeoloji ya da numismatik yazmak

6. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	(1) ve (2)'yi dış eleştiri olarak gösterir.	3
a)	(3)'ü iç eleştiri olarak gösterir.	3
b)	Mektubun kâğıt, mürekkep ve el yazısı bakımından o askere ait, sahte olmayan bir belge olabileceğini belirtir.	2
b)	Mektuptaki “Köye trenle döndük” ifadesinin 1850 tarihiyle çeliştiğini belirterek mektubun 1850’de yazılmış olamayacağını; tarihinin yanlış belirlendiğini (1890 ya da sonrasında yazıldığını) veya metne sonradan ekleme yapılmış olabileceğini açıklar.	5
b)	Mektubun 1850 tarihli bir kaynak olarak kullanılmadan önce ek inceleme ya da başka kaynaklarla karşılaştırma gerektiğini belirtir.	2

a) Örnek cevap: Dış eleştiri: (1), (2). İç eleştiri: (3).

b) Örnek cevap: Kâğıt, mürekkep ve el yazısı mektubun o askere ait gerçek bir belge olabileceğini gösterir. Ancak Hasan “Köye trenle döndük” diyor; bölgeye tren 1890’da geldiği için mektup 1850’de yazılmış olamaz; tarihi yanlış belirlenmiş ya da metne sonradan ekleme yapılmış olabilir. Bu yüzden mektup 1850’yi anlatan bir kaynak olarak kullanılmadan önce başka kaynaklarla karşılaştırılmalıdır.

Sık hatalar: El yazısı karşılaştırmasını içerikle ilgili olduğu için iç eleştiri saymak; Tek bir çelişki yüzünden belgeyi tamamen sahte ilan etmek ya da çelişkiyi görmezden gelmek